

A Dél-Dunántúl népviseleteinek néhány kérdése

A hagyományos paraszti műveltség kutatóját a Délkelet-Dunántúl sokszínűsége különösen akkor ejti csodálatba, ha a népviseletekkel kezd foglalkozni. Különösen annak számára lenne ez a kép megfeythetetlenül összetett, bonyolult. aki minden történeti ismeret, előítélet nélkül érkezett volna e tájra, mondjuk Amerikából, nem ismerné még az itt beszélt nyelveket és nyelvjárásokat; és tegyük hozzá, az első világháború előtti években utazta volna be a négy megyét egy tavaszi vasárnapon, gondolatnál sebesebb légi járműről szemlélve a templom körül ünnepi viseletben rajzó népet.

A népviseletek az egyes népcsoportok legszembetűnőbb ismérvei, jelzői, és egy ilyen utazás felvillantáná előttünk e táj számtalan kisebb-nagyobb népcsoportját és nemzetiségét.

Hogyan lehetne e tájat a népviseleteiből kiindulva rendszerezni, e táj néprajzi csoportjait a viseletek alapján beosztani, megismerni?

Megszoktuk, hogy egyes népcsoportok vizsgálatánál tekintünk ki népviseletükre; így tulajdonképpen csak azoknak a népcsoportoknak ismerjük a népviseletét, amelyekkel a néprajzi kutatás valamilyen módon már foglalkozott. Hozzátehetjük: a népviselet általában az a külső jegy, melynek kapcsán az egyes népcsoportokra felfigyelnek.

Sajnos a délkelet-dunántúli viseletekről csak kevés elmélyült leírással rendelkezünk: Göcsej, Hetes, Csököly, Ormánság, Sárköz — és az utóbbi években Komárváros — Kiskomárom, Sióagárd viseletéről ismerünk leírást, illetve készült a történeti változás néhány mozzanatát bemutató kiállítás.

Ha eltekintünk a múzeumok adattáraiban található néhány pályázattól és a múzeumokba begyűjtött publikálatlan viseletdaraboktól, egyedi kiállítási daraboktól — elég hiányos a kép, lényegesen több az ismeretlen, mint az ismert. Ezen a téren is hiánypótló lenne Zentai János kézíratos munkája a baranyai néprajzi csoportok elhatárolásáról; mert ebben ő éppen néhány viseletdarab, elsősorban a főkötők alapján csoportosította Baranya összes magyarlakta falvát bizonyos néprajzi egységekbe.

A népviseletek megismerésének további nehézségét jelenti azok gyors változása, és a változás ütemének eltérő volta népcsoportonként. Az eljövendő, nagy hiányt pótló népviselet-kutatás fontos forrásai lesznek a korabeli, datált fényképek, bár ezek többnyire csak a századforduló utáni évekből származnak, nagyobb számmal éppen az első világháború kitörése utáni időből, amikor a frontra készülő családfő fényképeztetette le magát vásári gyorsfényképésszel, vagy a család küldött fényképet magáról a katonáskodóknak. A családi ereklyeként őrzött, tépett, sárgult fényképek nagy értéke mellett azonban véleményem szerint kissé eltorzítják a valóságos képet. A régi, 1900—1920. között készült fényképek az akkori viselet legmodernebb, legújabb változatát képviselik, sokszor talán nem is az átlagos, hanem a gazdagabbak újmódi viseletét. Ezenkívül a fényképezéshez lehetőleg sok ruhát vettek fel; s talán azok az asszonyok is, akik még bő ingben, kendőben jártak, erre az alkalomra bajkót vagy blúzt vettek fel. Az is előfordulhat, hogy a fényképezésre kölcsönkértek olyan ruhát, amit divatnak tartottak; ismerünk ehhez hasonló eseteket a néprajzi irodalomból is (pl. az egész falu egykét kölcsönkért bundában, ködmönben esküdött meg stb.). Valószínű már a század elején többfelé a magyar falvakban megjelent a „magyar viselet”, a szüreti bálok piros-fehér-zöld szalagos szoknyái, piros pruszlíkai, pártái is, mint ünnepi viselet; ezek a gyöngyösbokrétákban szereplők viseletét is erősen befolyásolták.

Azt hiszem, hogy az 1930-as években készült viseletes fényképeknél nem egy esetben archaizálásról beszélhetünk ezzel szemben. A lefényképezett népviseletes emberek — a népviseletek kihalása idején — ismét elsősorban azokban a falvakban, ahol a viseletet „híresnek” tartották, vagy a gyöngyösbokrétás csoportok felelevenítették; visszanyúltak egy korábbi, divatjamúlt viselethez. A falusi tanítók által betanított népszínművek szereplőire is ez áll, a maguk akkor viselt viseletét ugyanis semmi esetre sem érezték még színpadi jelmeznek; márpedig a népszínművek szereplőiről, bokrétás csoportokról és szüreti balosokról sokszor készítettek fényképet.

Az annakidején kormányrendeletben előírt „magyar-ruha” — tehát a leányoknál a fehér nemzetiszalagos bő (sok esetben a népviseletnél lényegesen szűkebb, alsószoknyák számában kevesebb) szoknya, piros zsinóros pruszlík, buggyos ing és pártá, férfiaknál bő, rojtos gatyá, bő, rojtos ing és fekete kalap és csizma — alapjában véve sok helyen új és idegen, jelmezszerű viselet volt, mégis felelevenítette az ehhez hasonló régit, és éppen ezért nem mondhatunk le vizsgálatáról. Pécsváradon, a református magyarok közt keresve a régi viselet emlékeit, rátaláltunk egy fehér, sifon madeirás felsőszoknyára, melyet tánchoz viseltek még a két háború között. Arra a kérdésre, hogy nemcsak szüreti bálos magyar ruha lett volna, azt a választ kaptuk, hogy „arra is használták, akkor nemzeti színű szalagot varrtak rá, ha pedig tánchoz, rózsás szalag volt rajta”. Ebben táncoltak a fiatalok a 30-as években is.

A különféle viseletek egy időmetszetben való rendezéséhez, összehasonlításához talán kiindulópontul vehetnénk azt, hogy e viseletdarabok milyen arányban készültek otthon házilag.

Ez a rendezési szempont azonban meglepetésünkre keresztülmetszi azt a sémát, melyet mi a viseletek alakulásáról általában felállítottunk. A díszes, népinek, parasztnak érzett népviseletek alapanyagai már fejlett gyáripár létét feltételezték, ugyanakkor polgári formájúnak vélt viseletű vidékek még a felsőruhák nagyrésztét is maguk állították elő. Érdekes ellentétpárként kínálkozik éppen a díszes, sárközi vagy zengőaljai református magyar viselet a szomszédságában lakó hegyháti katolikus magyar viselettel. Az utóbbiban a férfiak városi polgári mintára varrt pantallóját még kenderből az asszonyok szőtték és varrták, illetve a hozzávalót fonták az első világháború utáni években is, majd feketére, barnára megfestették. Ugyanakkor a századforduló sárközi asszonyai, lányai bő viseletükhöz francia és német, atlaszselymet, pántlikát, gyöngyöt használtak fel, s már a fiatalok nem viselték a kézi hímzésű főkötőket sem. Ugyancsak gyári anyagokból állt a püspökbogádi viselet szinte minden darabja, ugyanakkor a biedermeieres-polgári mintára készült sötét hosszúszoknyás szomszédos német sváb viselet számos eleme házi készítésű volt: a kötött tutyi, pacsker, zokni, klumpától kezdve a takács-szöttes durva festett vászonkötényig, a gyapjú gyermekhordozó kendőig, a kékfestő szoknya- és kötény anyagokig. Tehát ha nem is házi készítésű volt az alapanyag, helybéli mesteremberek állították elő és festették meg, míg a bogádi magyar viselet darabjait távoli gyárak gyártották.

A házi készítésű anyagok felhasználása tekintetében a századforduló körüli időben kétségtelenül a dél-dunántúli délszlávság áll első helyen. Nemcsak a fehér alsó- és vászon felsőruházat készült kenderből és pamutból házi szövőszéken, hanem a színes gyapjúsoknya és kötény is. Ugyancsak a Dráva menti horvátok és mohácsi sokácok hordták legtovább a durva, ványolt posztóból készült, rátétes díszítésű mentéket és szűröket, hímzett bundákat, subákat és bekecseket.

A Dél-Dunántúl népcsoportjait a viselet értékelésében, a viseletnek az egész értékrendben elfoglalt helye szerint is jellemezhetjük. Nehéz lenne ugyan számszerűen, objektíven lemérni azt, hogy egy-egy család jövedelmének mekkora részét költi ruházkodásra, de a lényeges különbségek szembeszökőek. A ruhatár nagysága, értéke tekintetében bizonyára a decsi és alsónyéki egyke leány állt első helyen, de az egész birtok értékéhez viszonyítva nem valószínű. Sokkal inkább erőn felül költöttek viseletre a magyarok a sokkal szegényebb földű Váralján, Várkonyban, Pécsváradon, vagy a sásdi járás, a Hegyhát bő viseletű északi részén. Ezzel szemben a gazdaság jövedelmének aránylag kis részét fordították ruházatra az észak-baranyai és a tolna-völgységi járás néhány német falujában. Erről az oldalról számítva talán Apar, Mucsfa, Izmény, Kismányok, Nagymányok és Váralja németsege járhatott élen. Úgy tűnik, hogy az ebbéli különbségek éppen az első világháború előtti időben lehettek a legélesebbek. Maga a világháború szinte mindenütt kötelező félgyásza, majd azt követően bizonyos alapanyagok beszerzési nehézsége, de mindenekelőtt a hagyományos paraszti műveltség gyorsuló felbomlása enyhített ezen a feszültségen. A megkülönböztető paraszti — helyi szóhasználattal „bő viselet” — elhagyása nagymértékben csökkentette a viseletre fordított összegeket, de ezen túl megfigyelhető egy másik tendencia is: több, eddig az időig igen puritánnak nevezhető német népcsoportnál (a németeknél a népcsoport többnyire egyetlen faluval esett egybe)

megszínesedik, meggazdagodik a viselet, mint Sióagárdon is. (pl. a pécsváradi németeknél, Várongon, Nádasdon, Zomba környékén.) Tanulságos lenne e változást műveltségük egyéb megnyilvánulásainak változásával, értékrendjük átrendeződésével összevetni. Anélkül, hogy erre vizsgálatokat végeztem volna, feltételezem, hogy az említett községekben élő németek ekkor mást is átvettek a magyar értékrendből: a születéskorlátozást, az ünnepi étek sorát stb. Bármilyen átalakulásról is van szó, az egész bizonyosan legjobban a viselet területén lesz lemérhető, megfogalmazható (pl. bogyszlói sárközi viselet!).

Az értékrendben elfoglalt hely tisztázásának csak egyik szempontja a pénzbeli értékkifejezés, arányítás. Sokkal fontosabb, a vizsgált népcsoport megismerését jobban szolgálja, ha azt keressük, hogy a viselet mennyi más tartalmat is kíván kifejezni, hordozni. Jel és jelentésről van itt szó!

A népviselet-kutatás legnehezebb része nyilvánvalóan az, amikor egy-egy sajátos viselet darabjainak eredetét, történeti útját kíséreljük meg felvázolni. A Dél-Dunántúlon ilyen vizsgálatra érdemes viseletdarab mindenekelőtt a nőknél a hajviselet, a pártá, a főkötő, a bíbor, vagyis fátyol-viselet, a mellévarrott ujjú ing, a bikla, a posztó, vagy gyári szövésű felsőszoknya megjelenése, különösen az elől nyitott és feltűzött szoknya, a harisnya, illetve kapca és a papucs. A hajviseletnél a haj elválasztásánál és ágbafonásánál találunk lényeges különbségeket, de talán a legfontosabb a konty készítésének eltérő módja. A sárköziek és zengőalji magyar reformátusság két oldalkontya széles fejformát hangsúlyoz, míg a Kapos mente magasra rakott csúcsos kontya a mezőkövesdi fejformát idézi. A körvonalakra leegyszerűsített szépségideál irányára annakidején Fél Edit hívta fel a figyelmet. Sajnos, ezeket a fontos és kutatást irányító gondolatokat alig hasznosította a viseletkutatás, elsősorban azért nem, mert viseletkutatással alig foglalkozik valaki. Ezzel kapcsolatban még az is nyitva álló kérdés, hogy mennyiben függ össze ez a haj- és fejformálás a tájilag szépnek tartott arc körvonalával, típusával, alakkal. Talán nem túlzás és megalapozatlan az a vélemény, hogy a sárköziek szemében a kerek arc, kerek fej, kerek szem, száj, tömzsi, vastag megjelenés, vastag láb volt a szép. Ezeket a formákat hangsúlyozta a fejviselet, főkötő, a kendőkötés, a szoknya és ing-blúz viselet és a bütykös harisnya. Anélkül, hogy antropológiai mérésekre támaszkodhatnám, azt hiszem nem állok egyedül azzal, hogy a sárközi arctípus számomra ilyen jellegűnek tűnik. Ezzel szemben a Kapos mentén több a keskenyebb, hosszúkás arc, s mintha ezt hangsúlyozná tovább a hosszú, hátra felnyúló konty is. Nem is akarom kétségbe vonni azt, hogy e haj-, főkötő- és kendőviselet végső soron az európai műveltség bizonyos korszakaira vezethetők vissza, történeti képződmények, de helyenként változó fennmaradásuknak lehetnek talán ilyen gyökerei. Bizonyos esztétikai affinitás élteti tovább helyenként egy-egy kornak általánosabb divatját, illetőleg egy-egy kor sajátos értékrendjét helyileg tovább őrző népcsoportoknál.

Annál is inkább vetem fel ezt, mert tudomásunk van arról, hogy az egyes népcsoportoknak

megvan a maguk szépségideálja, ezt meg is tudják fogalmazni, még akkor is, ha — paradox módon — szépségideáljuk nem egyezik meg a saját magukról alkotott képpel. Ez az utóbbi eset nyilván egy népcsoport más téren is megnyilatkozó önbecsülés-hiányával, kisebbségi érzetével függ össze. A moldvai csángók szemében a nagy, erős, szőke német asszonyok voltak a szépek, míg magukat kicsi, csúnya, fekete népnek tartották — erről is Fél Edit tudósított egy alkalommal. Nem ismeretlen ez a városi közkultúrában sem, talán a hajfesték forgalom adhatna erre világos feleletet. Vannak viszont adataink a fej formálására is: Becefán pólyával úgy szorították be a csecsemő fejét, hogy az megnyúljon.

A fejkötők területén sajátos típust jelent a feketén fehérrel hímzett főkötő. Két fő típust ismerünk a Dél-Dunántúlon. A Sárközit (Sárköz, Szeremle, Érsekcsanád, Mohács, Zengővárkony, Váralja, Pécsvárad, egykori Hidas és Nádasd) és a drávaszögöt (a Drávaszög magyar falvai: Kopács, Karancs, Laskó, valamint a Siklós környéki magyarság). A két főkötő motívumai is rokonságra utalnak, bár mindkettő sajátos, össze nem téveszthető a másikkal. A drávaszögi főkötő motívumai inkább a régebbi szabott sárközi főkötőkhöz hasonlítanak, kevésbé a későbbi, sűrűn hímzett parittyafőkötőkhöz; de az alapvető különbség a viselés, a felhelyezés módjában van. A drávaszögi hátranyúló kontyra kerül, a sárközi pedig a homlok fölé. A fekete-fehér hímzéses főkötőknek párhuzamáról a kisalföldi magyarság köréből Fél Editől hallottam, különben egyelőre elég egyedül áll. Formailag nem kapcsolható ide pl. a bogyszlói, mely ugyan fekete, de általában színesen hímzett és szintén hátranyúló kontyra kerül.

Sokkal nagyobb rokonságát találjuk a sárközi tülkös pártának, melyet már a múlt század 70—80-as éveiben kezdett kiszorítani a bársony és tornyos bársony, művirágos párta. Hasonló öt, illetve hét tülökkel, kidudorodással díszített pártát viseltek a lányok egykor az alföldi mezővárosokban és Kalotaszegen is.

A tekerődő bíbor, a fejet borító és nyakra tekert fátyol, mely hazánkban közismerten a régi (tehát 1870 előtti) sárközi és valamivel tovább a kalotaszegi viseletben is fennmaradt, úgy látszik déli (balkáni) és keleti kapcsolatokra utal, de valamikor talán a magyarságnál általános is volt, finomabb és durvább anyagú változatokban. A moldvai csángók hasonlóan finoman, fátyolszerűen szőtt és fejre terített kendője is ide tartozik. Szigetszerű fennmaradása ez egy középkori viseletnek, vagy pedig egy középkori úri viseletnek, csak néhány helyen való leszűrődéséről van szó? — még eldöntetlen. Magam részéről a párta esetében inkább az utóbbit tartom valószínűnek.

Természetesen e ruhadarabok egy-egy műveltségbe kerülve önálló formai változásokon is keresztül mehettek. Ugyanezeket a kérdéseket veti fel a mellévarrott ujjú ing, mely nem

valószínű, hogy valaha a parasztság általános viseletét jelentette volna. Meglepően együtt fordul elő a bíborviselettel, a pártával és hímzett főkötővel; bár ez elhamarkodott ítélet is lehet.

A bikla, e finomszövésű pendely elterjedése, tudjuk, messze túlterjed az Ormánság határán, mint azt korábban írták. Általánosan az a felfogás, hogy a drávamenti horvátok is biklában járnak és így nevezték a pendelyüket a szigetvidéki magyarok is. Nehezen lesz már eldönthető az, hogy csak névátvitelről vagy valóban valami formai egyezésről is van szó.

A posztóból, szövetből készült gyári női felsőszoknya — véleményem szerint — sokkal később jelent meg az általános viseletben, mint eddig gondoltuk, és korabeli képekről következtethettük. A XIX. század első felének parasztábrázolásai valószínű éppen úgy eltorzítják a valóságot, mint a századforduló fényképei: egy sokkal később, és eleinte csak a vagyonosabbaknál szokásos viseletet ábrázolnak. Feltevésem szerint a női viseletben csak a múlt század közepén terjedt el a vagyonosabbaknál a szövet- és posztószoknya a téli viseletben, és a feltételezettnél sokkal tovább élt a házi vászon és gyári pamutvászon — illetve a kékfestőnél befestve — a köznapi téli-nyári viseletben. Erre utalna a már említett pécsváradi adat is. A férfi vászonviselet, főleg a gatyaviselet is tovább élt és volt általános, mint gondolnánk, a Dél-Dunántúlon. Itt is legtovább — még az ünnepi viseletben horgolt betétekkel ellátott ráncos gatyák formájában — a dél-szlávságnál élt. De a 20—30-as években még az idősek, pl. Pécsváradon is abban jártak. Ebben az időben — de nem tudjuk mióta — egy szűkebb alsó gatyá felett viselték a mindig ragyogó tisztaságú, 6—8 szél gatyát, melyet kiérve a földre, vagy más munkahelyre, rögtön levetettek. Az utcán mindig két, és felül mindig tiszta gatyában mutatkoztak.

Az elől nyitott szoknya viselésében meglehetősen egyedülállónak látszik Sióagárd. A legfelső szoknya feltűzése elől — eredetileg valószínű kímélet céljából — a Sárközben és a bosnyákoknál is előfordult. Ezt a viselési módot rekonstruálja a kiállítás egyik bábuja is, de véleményem szerint túlságosan rövid viselet feltételezésével. A szoknya felcsípése a Dráva-menti horvátoknál is szokás volt, mint arról leírások is hírt adnak.

Az egyes viseletdarabok összevetése, eredetének, átvételének iránya feltételezésénél feltétlenül figyelembe kell vennünk azt, hogy déli szomszédaink a náluk megkéssett, hazánkhoz képest is megkéssett polgári fejlődése révén sok régiséget őrizhetnek, melyek nem biztos, hogy még délebbre is nyúló nyelvterületük egészén valaha hagyomány lehetett volna. Más szavakkal egy pannóniai örökség őrzői is lehetnek, s nem okvetlen egy balkáni viseletkultúra közvetítői hozzánk.

Ilyet sejt Milovan Gavazzi például a sokfonatos női hajviseletben, melyet egyenesen kelta—római örökségnek vél. Ugyanakkor a kisebbségek, sajátos helyzetük miatt nem egyszer őriznek olyan ruhadarabokat vagy díszítéseket, melyeket korábban vettek át környezetükből. Milovan Gavazzi magyar hatást vél felfedezni a dél-pannóniai, szlavóniai rátétes és hímzett bőr és posztó ruházatban, melyet számunkra e térségben legtovább a mohácsi sokácok őriztek meg. De említhetők azok a sárközi falvakban lakó cigányok, akik levetett sárközi parasztruhákat vesznek fel. (Efajta átvételre a folklór területén még több példát találunk).

Újabb, alig kutatott problémakört jelent annak a viseletnek a kutatása, mely a levetett, jobb híján „*parasztruhának*” nevezett, helyére jött a falvakban. Ezek már nem tekinthetők a régi értelemben vett népviseletnek, mert hiányzik belőle egy fontos vonás: egy népcsoport külsőségeiben való hagyományos megfogalmazása, elhatárolása; ugyanakkor mégis bizonyos térbeli határokon belül sajátos, ízlésbeli összehangoltságot követel meg és sok esetben nem téveszthető össze a városi, általános ruhadivattal, viselési szokásokkal. Ennek a jobb híján átmenetinek nevezett viseletnek is megvoltak a maga, helyenként változó előírásai; fejkendők anyagában, kötésében, blúzok szabásában, szoknyák (sok esetben alkalomhoz kötődő) színében, anyagában stb. Ez az úgynevezett falusias viselet még ma is első látásra mutatja viselőjének műveltségét, sajátos társadalmi helyzetét. Nemcsak a nőknél, a férfiaknál is megfigyelhetők a Dél-Dunántúlon ide vonható jelenségek. Pl. a bukovinai férfiak barna kordbársony divatja, nyakkendő-nélkülisége, vagy a német falvakban a kötött fehér gyapjúharisnya, papucs viselete.

Végezetül a népviseletek mai, másodlagos használatáról kell megemlékeznünk.

Úgy tűnik, több régi „híres” viseletű helyen a népviselet bizonyos ünnepi alkalmakkor feltámad, olyan generációk is felveszik, akik már egyszer, mint kötelező hagyományt végleg levetették, elhagyták — vagy akik már fel sem vették. Ilyen funkciót kapnak a ruhák elsősorban a pávakörök, táncsoportok, népi együttesek szereplésénél, állami ünnepekkor, esetleg lakodalmokkor. Nemcsak színpadi szerepléskor, hanem egy-egy olyan alkalomkor is, amikor a hagyományokhoz való ragaszkodást különösen ki akarják fejezni. Legszebb példái ennek az ún. sváb bálók, cigánybálók, délszláv lakodalmak vagy pl. a sárközi, Kapos-menti napok rendezvényei, a falu búcsúja stb., amikor nemcsak a „szereplők” veszik fel a népviseletet. Nem állunk ezekben a megnyilvánulásokban sem egyedül, párhuzamait fellelhetjük közel s távol Európában, Franciaországtól, Svájctól kezdve a német Trachtenvereine-ekig és a finn nemzeti díszviseletig, melyet a Kalevala korából, vagyis a finn honfoglalás korából való ékszermásolatokkal díszítenek.

Egyes pávakörök és népi együttesek tagjai, vagy az abban szereplő gyermekek szülei komoly

összegeket fordítanak ilyen régi viseletek beszerzésére. Így például egy zengővárkonyi család kislányának a szomszédos Pécsváradról vásárolt régi, féltve őrzött ruhát, több ezer forint értékben. Táncscsoportok, népi együttesek ruhavételekor a legdíszesebb, a legszebbnek vélt és még hozzáférhető ünnepi ruhákat keresik, nem egyszer egy 3—4 évtizeddel ezelőtti — a korábban említett „magyar ruha” befolyásáról árulkodó — gyöngyösbokrétás ruhát. Hitelességről, eredeti népviseletről ezek esetében beszélni nem lehet, mégis talán bizonyos értelemben ezt is szabályozni lehetne, ésszerűsíteni és egyszerűsíteni.

Elsősorban a táncscsoportok, népi együttesek szereplését is megnehezíti egy lehető legdíszesebben felelevenített népviselet — hiszen ilyen díszes nagyünnepi ruhában régen kényelmetlen is volt táncolni, meg a ruha kímélése miatt sem vették fel azt. A tánchoz, délutánra való ruha tehát nem volt annyira kényes anyagból, nem viseltek annyi alsószoknyát hozzá, zárt blúzt, ködmönt, nyakfodrot stb., stb. Még kirívóbb ellentmondás, ha a szereplők, csoporttagok, mind pl. főköttős menyecskéknek öltöznek fel vagy kislányokat nagylányosan, menyecskésen öltöztetnek. Ez körülbelül olyan mesterkéeltség, mintha a szereplő legénykéek bajuszt ragasztanának. A másik hiba, ha — főként már beszerezhetetlen eredeti viseletdaraboknál — egységesen, egyforma színű anyagból készítetik el a „népi ruhát”, figyelembe véve az akkor uralkodó pillanatnyi divatot — pl. mini méretben. Mindezekről eltekintve — a színpadi szakemberek a megmondható, mennyire felesleges az aprólékos díszítés, a „túlöltözés”. Táncscsoportoknak, együtteseknek csak azt ajánlhatjuk, hogy a tánchoz való viseletet próbálják nyomozni, azt rekonstruálni, annak mintájára készíttessenek egyszerűbb, olcsóbb, és semmi esetre színben is uniformizált ruhákat maguknak. Mindenképpen figyelniük kell azonban arra, hogy a „magyar viselet” álhagyományától megszabaduljanak.

Végül is az így feltámasztott régi viseletek mintájára készült díszruhák — tudatosuló korunkban — megérdemelnék a komolyabb szakmai előkészítést, kutatást és esztétikai mérlegelést is. Ilyen saját, hagyományos viseletet kereső, felújító igyekezet jó, ha találkozik a szakmai kutatással. Nagy szolgálatot tehet itt egymásnak a gyakorlat és a tudomány. Talán éppen ezen a vonalon várható a magyar népviselet-kutatás sürgető, hiánypótló fellendülése.

Forrás: A Szekszárdi Béri Balogh Ádám Múzeum Évkönyve VIII- IX. 1977-78. Szekszárd. 1979, 211-218.